TA’LIM JARAYONIDA INKLYUZIV TA’LIMDAN FOYDALANISH

Razzoqova Gulshoda Baris qizi
Xalqaro innovatsion universiteti
Pedagogika fakulteti 1-bosqich magistranti
gulshodarazzoqova356@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada zamonaviy ta’lim tizimida inklyuziv ta’limning o‘rni va ahamiyati, uning pedagogik tamoyillari hamda imkoniyati cheklangan bolalarni umumta’lim jarayoniga integratsiya qilish masalalari yoritilgan. Shuningdek, inklyuziv ta’limni tashkil etishda xalqaro tajriba va milliy qonunchilik asoslari tahlil qilingan.*

Abstract: *This article examines the role and importance of inclusive education in the modern education system, its pedagogical principles, and issues of integrating children with disabilities into the general education process. International experience and the foundations of national legislation in organizing inclusive education are also analyzed.*

Kalit so‘zlar: *Inklyuziv ta’lim, integratsiya, pedagogik innovatsiya, imkoniyati cheklangan bolalar, maxsus ta’lim, teng huquqlilik.*

Keywords: *Inclusive education, integration, pedagogical innovation, children with disabilities, special education, equality.*

KIRISH

Bugungi kunda jahon hamjamiyatida inson huquqlari, xususan, ta’lim olish huquqi eng oliy qadriyat sifatida e’tirof etilmoqda. Ta’lim tizimining barcha bosqichlarida bolalarning jismoniy, intellektual, ijtimoiy va hissiy

holatidan qat'i nazar, ularning bir xil sharoitda bilim olishini ta'minlash — inklyuziv ta'limning asosiy maqsadidir. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi "Ta'lim to'g'risida"gi qonunida ham inklyuziv ta'lim alohida modda sifatida mustahkamlab qo'yildi. Bu esa jamiyatda alohida yordamga muhtoj bolalarning ijtimoiy moslashuvi va ularning salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun huquqiy zamin yaratdi.

Inklyuziv ta'lim — bu shunchaki "maxsus" bolani oddiy sinfga kiritish emas, balki ta'lim muhitini bolaning ehtiyojlariga moslashtirish jarayonidir.

ASOSIY QISM

Inklyuziv ta'limni amaliyotga tatbiq etish bir necha muhim bosqich va omillarga tayanadi:

1. Pedagogik muhitni moslashtirish: Inklyuziv ta'limda maktab infratuzilmasi (panduslar, maxsus jihozlar) bilan bir qatorda, o'quv dasturlari ham bolaning individual qobiliyatiga qarab modifikatsiya qilinadi.

2. Pedagogik kompetentlik: O'qituvchi nafaqat o'z fanini bilishi, balki psixologik va defektologik bilimlarga ham ega bo'lishi lozim. U sinfdagi barcha o'quvchilar o'rtasida o'zaro yordam va bag'rikenglik muhitini yarata olishi kerak.

Inklyuziv ta'limning modelini quyidagi rasm orqali tushunish mumkin, bu yerda bola tizimga emas, tizim bolaga moslashadi.

MUHOKAMA

Inklyuziv ta'limning samaradorligi bo'yicha o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, bu tizim faqat imkoniyati cheklangan bolalar uchun emas, balki sog'lom bolalar uchun ham foydalidir.

• Ijtimoiy nuqtayi nazardan: Sog'lom bolalarda mehr-oqibat, empatiya (boshqalarni tushunish) va yordam berish hissi shakllanadi. Ular jamiyat turli xil insonlardan iborat ekanligini anglab yetadilar.

• Pedagogik nuqtayi nazardan: O‘qituvchi har bir bola bilan ishlashda tabaqalashtirilgan yondashuvdan foydalanishni o‘rganadi, bu esa umumiy ta’lim sifatini oshiradi.

Biroq, tizimni joriy etishda ba’zi muammolar ham mavjud. Jumladan, pedagoglarning inklyuziv ta’limga to‘liq tayyor emasligi, metodik qo‘llanmalarning yetishmasligi va jamiyatdagi ayrim stereotiplar to‘siq bo‘lib xizmat qilmoqda. Shu bois, pedagogika fakultetlarida magistrantlar va bo‘lajak o‘qituvchilarga bu yo‘nalishda chuqur bilim berish dolzarb hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, inklyuziv ta’lim — insonparvar jamiyat barpo etishning muhim bo‘g‘inidir. Ta’lim jarayonida inklyuzivlikni kengaytirish quyidagilarga xizmat qiladi:

• Har bir bolaning jamiyatda o‘z o‘rnini topishiga;

• Ta’limda tenglik va adolat tamoyillarining qaror topishiga;

• Alohida ehtiyojli bolalarni uyda o‘tirib qolishining oldini olish va ularni ijtimoiy hayotga faol jalb etishga.

Strategik jihatdan, inklyuziv ta’limni rivojlantirish uchun maktab psixologlari, tyutorlar (yordamchi o‘qituvchi) va ota-onalar o‘rtasidagi uch tomonlama hamkorlikni mustahkamlash lozim.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasining "Ta’lim to‘g‘risida"gi Qonuni. – T.: 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi "Alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarga ta’lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi PQ-4860-son qarori.
3. Muminova L.R. Inklyuziv ta’limning metodik asoslari. – T.: 2019.
4. Akhmetova D.Z. Inclusive Education: Issues and Prospects. – Kazan: 2015.
5. UNESCO. Policy Guidelines on Inclusion in Education. – Paris: 2009.